

Soru: Hayvanların zekâtı para olarak verilebilir mi?

Kısa Fetva

Buna göre Hanefiler hayvanların zekatlarını hayvan olarak ya da kıymetleri üzerinden verebilir. Şafilere ise bizzat hayvan olarak vermelidir. Ancak ellerinde verilmesi gereken türde hayvan yoksa kıymeti üzerinden zekât verebilirler.

Detaylı Fetva

Hanefî mezhebine göre hayvanların zekâtı, şeriatın tayin ettiği hayvanlar üzerinden verilebileceği gibi kıymetleri esas alınıp başka mallar üzerinden de verilebilir.¹ Zira zekâtın amacı, fakirin ihtiyacını karşılayarak onu başkalarına muhtaç olmaktan kurtarmaktır. Fakirin ihtiyaç duyduğu mal üzerinden zekâtın verilmesi bu maksadı gerçekleştirmeye daha uygundur.² Zekâtın, kıymet üzerinden başka bir malla verilmesinin cevazına dair şu rivayetler delil olarak zikredilebilir: Allah Rasûlü ﷺ zekât develeri arasında dişi bir deve görünce öfkelenip “Ben size insanların kıymetli mallarını almayı yasaklamadım mı?” buyurmuştur.³ Buna karşılık zekât memuru: “Onu iki deve karşılığında aldım.” diye cevap verince Allah Rasûlü ﷺ sükût ederek hadiseyi onaylamıştır.⁴ Allah Rasûlü tarafından vali ve zekat memuru olarak görevlendirilip gönderilen Muaz b. Cebel (r.a), Yemen halkına “Bana mısır ve arpa yerine elbise ya da pamuklu kumaş getirin. Çünkü bu sizin için daha kolay, Medine'deki muhacirler ve ensar için de daha faydalıdır.” diyerek zekâtı mısır ve arpa yerine onların değerine denk gelecek şekilde kumaş ve elbise olarak toplamıştır.⁵

Şafiî mezhebine göre, zekâtın nasıl ödeneceği şeriat tarafından tayin edildiğinden hayvanların zekâtının kıymetleri hesaplanarak başka mallar üzerinden verilmesi caiz değildir.⁶ Nitekim Allah Rasûlü ﷺ, “Yirmi beş devenin zekâtı, iki yaşına basmış dişi deve (bint-ü mehâz), onun olmadığı durumda ise üç yaşına basmış erkek devedir (ibn-ü lebün).” buyurmuş lakin bu hayvanlar yerine kıymetlerinin ödenebileceğine dair bir beyanda bulunmamıştır.⁷ Ancak Şafilere göre, zekât verecek kişinin elinde vermesi gereken zekât hayvanı bulunmadığı takdirde o hayvanın kıymetini vermesi caizdir.⁸

¹ Ebû'l-Fazl Mecdüddîn Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'îlî'l-Muhtâr* (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1937), 1/102.

² Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsûr* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.), 2/157.

³ Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim, *el-Câmi 'u's-Şahîh* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2009), Hadis no: 19. “فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلَمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً، تَأْخُذُ مِنْ أَغْنِيَانِهِمْ، فَتَرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَإِنَّكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ”.

⁴ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Hanbel, *Müsned-i Ahmed* (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2001), Hadis no: 19066 " مَا هَذِهِ " وَقَالَ: " إِنْ أَرْتَجَعْتُهَا بِبَعِيرَيْنِ مِنْ حَاشِيَةِ الصَّدَقَةِ. فَسَكَتَ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي إِبِلِ الصَّدَقَةِ نَاقَةً مُسَبَّئَةً فَغَضِبَ، وَقَالَ: " مَا هَذِهِ " وَقَالَ: " إِنْ أَرْتَجَعْتُهَا بِبَعِيرَيْنِ مِنْ حَاشِيَةِ الصَّدَقَةِ. فَسَكَتَ " "؟" .

⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi 'u's-Şahîh* (Dimeşk: Daru İbn-i Kesir, 1993.), 2/525 " وَقَالَ طَاوُسٌ: قَالَ مُعَاذُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَهْلِ الْيَمَنِ: ائْتُونِي بِعَرَضٍ، ثِيَابٍ خَمِيصٍ أَوْ لَبِيسٍ، فِي الصَّدَقَةِ، مَكَانَ الشَّعِيرِ وَالذَّرَّةِ، أَهْوَنُ عَلَيْكُمْ، وَخَيْرٌ لِأَصْحَابِ الْمَدِينَةِ بِالنَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ ". Ali el-Kârî, Buhârî'nin muallak olarak rivayet ettiği bu hadisin sahih olduğunu ifade etmiştir. Bkz.Ebû'l-Hasen Nürüddîn Ali b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî Ali el-Kârî, *Fethu bâbi 'l-'inâye* (Beyrut: Daru'l Erkam b. Ebi Erkam, 1997), 3/1/504.

⁶ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî, *el-Mecmû ' Şerhu 'l-Mühezzeb* (Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 2014), 4/457.

⁷ en-Nevevî, *el-Mecmû ' Şerhu 'l-Mühezzeb*, 4/458.

⁸ en-Nevevî, *el-Mecmû ' Şerhu 'l-Mühezzeb*, 4/460.

Buna göre Hanefiler hayvanların zekatlarını hayvan olarak ya da kıymetleri üzerinden verebilir. Şafiler ise bizzat hayvan olarak vermelidir. Ancak ellerinde verilmesi gereken türde hayvan yoksa kıymeti üzerinden zekat verebilirler.

